

Мистецтво, що об'єднує всіх!

«Благо, що дарує нам мистецтво, полягає не в тому, чого ми від нього навчаємося, а в тому, якими ми завдяки йому стаємо».

О. Уайльд

5-6 листопада в Українському домі в рамках Всеукраїнського проекту «Мистецтво, що об'єднує всіх!» відбулося бієнале під назвою «Діагноз: Художник», на якому картини пацієнтів психіатричних лікарень демонструвались разом із картинами відомих українських художників. Організаторами цього проекту є Український науково-дослідний інститут соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України (під керівництвом головного позаштатного спеціаліста МОЗ України зі спеціальності «Психіатрія та наркологія» Ірини Яківни Пінчук) та Асоціація психіатрів України. Куратор бієнале – художник Альберт Фельдман. Захід відбувся за підтримки литовської фармацевтичної компанії «Farmlyga» та посольства Литви. Метою бієнале було продемонструвати творчий потенціал осіб з вадами психічного здоров'я та привернути увагу громадськості до потреб цих людей та до важливості інтеграції їх у суспільство.

О.С. Чабан

І.Я. Пінчук, Ю. Гедіс

Арт-терапія як засіб самопізнання та міст порозуміння

Психічні захворювання є надзвичайно поширеними у світі. За даними ВООЗ, майже півмільярда людей на планеті страждають на той чи інший розлад психіки. Більшість захворювань, наприклад шизофренія, продовжують залишатися невиліковними, тому сучасні підходи до їх терапії спрямовані на контроль симптомів та повернення пацієнта в суспільство. Тому лікувальна програма шизофренії повинна включати як біологічну, так і психосоціальну складові, що відображено в наказі від 05.02.2007 № 59 Про погодження клінічних протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Психіатрія». Сьогодні на озброєнні психіатрів є потужний арсенал лікарських засобів для контролю симптомів (біологічна терапія), але для поліпшення контактів пацієнта з суспільством і максимальної соціальної адаптації потрібні інші інструменти.

Наразі одним з перспективних напрямів психосоціальної терапії вважається арт-терапія, яка стрімко завойовує прихильність фахівців та пацієнтів. Арт-терапія, або «лікування мистецтвом», – відносно новий, проте популярний засіб психотерапії. Вона може використовуватись як окрема форма лікування при деяких психічних розладах або, частіше, ставати ефективним доповненням до основної терапії.

Арт-терапія дозволяє вирішувати одразу кілька важливих завдань. По-перше, це дієвий інструмент допомоги хворому, що сприяє гармонізації психічного стану особистості через розвиток здатності до самовираження, самопізнання та позитивного самосприйняття. Багато пацієнтів, які страждають на психічні розлади, мають невиражені, затамовані відчуття гніву, тривоги, відчуття власної неспроможності, незадоволеності і безвихідності. За допомогою мистецтва людина може на символічному рівні висловлювати та досліджувати найрізноманітніші почуття та емоції: любов, ненависть, образ, злість, страх, радість тощо.

По-друге, такі пацієнти відчувають потребу у спілкуванні, прийнятті, належності до групи, розумінні, а арт-терапія є ефективним засобом соціалізації хворого та налагодження контакту з оточенням.

І нарешті, через яскраві та самобутні результати творчої діяльності пацієнтів арт-терапія привертає увагу суспільства до проблем людей з психічними розладами.

Всеукраїнський проект «Мистецтво, що об'єднує всіх!»

Арт-терапію практикують у багатьох лікувальних закладах України, але об'єднати безліч розрізнених центрів загальною ідеєю, надати творчий майданчик для обміну досвідом і показати українське обличчя арт-терапії світу вперше вдалося Українському науково-дослідному інституту соціальної та судової психіатрії та наркології МОЗ України. Приблизно два з половиною роки тому його директор Ірина Яківна Пінчук стала ідейним натхненником чудового проекту «Мистецтво, що об'єднує всіх!».

Виставка робіт

Стартував цей всеукраїнський проект 7 червня 2013 року за підтримки МОЗ України, посольства Великої Британії в Україні та низки громадських організацій. Він мав на меті привернути увагу громадськості до потреб десоціалізованих членів суспільства, розширити спектр допомоги людям з психічними розладами у напрямку реабілітації й соціальної адаптації та розкрити можливості арт-терапії як альтернативного чи супутнього методу роботи з такою категорією пацієнтів.

Протягом 2013 року проект охопив практично всі регіони України, було проведено численні виставки робіт пацієнтів, конкурси, ярмарки, круглі столи, конференції, телеконференції тощо.

На жаль, у 2014 році через події, що відбувались у нашій країні, організатори були змушені зробити певну паузу в реалізації проекту. Але в 2015 році його було продовжено завдяки підтримці компанії «Farmlyga».

Доповідь професора О.С. Чабана

«Фармліга» – якісні препарати європейського виробництва та соціальна відповідальність

Литовська компанія «Farmlyga» прагне забезпечити доступ пацієнтів до ефективних, безпечних і доступних препаратів європейського виробництва для лікування неврологічних та психічних захворювань. Це добре відомі препарати Рисперон (рисперидон), Солекс (амісульприд), Кветиксол (кветіапін), Арілентал (аріпіпразол) та Міасер (міансерину гідрохлорид). Підсумки роботи компанії «Farmlyga» з психіатрами в Україні та позитивний досвід зарубіжних фахівців показали необхідність посилення психосоціальної складової в лікуванні психічних захворювань. Саме тому «Farmlyga» вирішила підтримати проект «Мистецтво, що об'єднує всіх!», зокрема бієнале «Діагноз: Художник», що проходив в рамках цього проекту на початку листопада.

«Діагноз: Художник»

У 2015 році заходи у рамках проекту «Мистецтво, що об'єднує всіх!» проходили в новому форматі, поєднавши виставку робіт пацієнтів під назвою «Діагноз: Художник!» з науковою частиною для лікарів.

У науковій частині взяли участь більше 200 психіатрів. Вони мали можливість прослухати надзвичайно цікаві лекції провідних українських фахівців.

Директор Українського науково-дослідного інституту соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України, головний позаштатний спеціаліст МОЗ України зі спеціальності «Психіатрія та наркологія», доктор медичних наук Ірина Яківна Пінчук у своїй доповіді акцентувала увагу на недостатній ефективності соціально-реабілітаційних заходів у вітчизняній системі надання психіатричної допомоги та її організаційних недоліках, що призводять до зростання рівня інвалідності внаслідок психічних та поведінкових розладів. Однією з причин такої ситуації є політика стримування витрат та жорсткої економії на охороні психічного здоров'я. Вона зазначила, що в найближчому майбутньому в Україні вкрай необхідно провести стандартизацію психіатричної допомоги відповідно до світових протоколів, впровадити програму збільшення поінформованості суспільства про проблеми в сфері психічного здоров'я загалом та посттравматичного стресового розладу зокрема.

Завідувач кафедри психосоматичної медицини і психотерапії Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, доктор медичних наук, професор Олег Созонтович Чабан у своїй лекції підкреслив необхідність більш персоналізованого підходу до медикаментозного лікування пацієнтів з розладами психіки, зокрема з шизофренією. Разом з тим він наголосив, що більшу увагу слід приділяти відновленню функціональності та ресоціалізації хворих, а не тільки пригніченню психічних симптомів. За його словами, останнім часом різко зріс запит на так звану постмодерністську психіатрію, що намагається мінімізувати медичний контроль, особливо той, що пов'язаний

з примусом та насиллям, та водночас акцентує увагу на соціально-психологічній реабілітації, необхідності прийняття та інтеграції психічного досвіду суспільством, ресоціалізації пацієнта у статусі «член суспільства з психічним досвідом».

Після наукової частини відбулося відкриття виставки. Своїми думками та враженнями від виставки поділились організатори та гості заходу.

Директор Українського науково-дослідного інституту соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України, головний позаштатний спеціаліст МОЗ України зі спеціальності «Психіатрія та наркологія», доктор медичних наук Ірина Яківна Пінчук:

«Для нас дуже важливо привернути увагу суспільства та політиків до людей з вадами психічного здоров'я. Політики мають усвідомлювати важливість питання охорони психічного здоров'я, а суспільство – прийняти цих людей. Ми, психіатри, готові відкрити двері наших психіатричних лікарень, об'єднатися в мультидисциплінарній команді разом із психологами, соціальними працівниками, ерготерапевтами для впровадження біопсихосоціальної моделі надання допомоги людям з вадами психічного здоров'я. Проект «Мистецтво, що об'єднує всіх!» і бієнале «Діагноз: Художник!» є можливістю для пацієнтів психіатричних лікарень розказати про свої почуття, відкрити свій внутрішній світ, показати себе та свої емоції. Я дуже вдячна діячам мистецтва за підтримку цього заходу, високу оцінку творчості пацієнтів і бажання супроводжувати творчість наших пацієнтів в майбутніх проєктах».

Куратор бієнале Альберт Фельдман:

«Процес творчості – одна з найзагадковіших і найпрекрасніших відмінностей людини від інших живих істот. Що в ньому первинно – розум чи емоція, соціальне чи несвідоме?.. Ми поки не можемо дати відповідь на це питання. Але точно знаємо, що

Виставка робіт

талант межує з безумством, що краса зцілює, а мистецтво дає можливість бачити... Саме тому настільки важлива арт-терапія для пацієнтів психіатричних клінік, адже це один з потенційних шляхів до зцілення. Відповідно, для психіатрів і психологів – це один з дієвих і вельми продуктивних інструментів лікування.

Однак дуже важливий не тільки сам процес творчості, а й визнання. І саме виставки подібні бієнале «Діагноз: Художник», де роботи аматорів опиняються на одній стіні з роботами професіоналів художників, де відвідувачі дивуються тому, як майстерно наші пацієнти володіють пензлем або пером, захоплюються тим, який калейдоскоп емоцій їм вдається відобразити на полотні, дають їм таке визнання.

Мені хочеться висловити величезну подяку тим, хто зміг зробити дійсною мрію цих людей, довів їм, що вони художники й беруть участь у справжній виставці. Це подяка Українському науково-дослідному інституту соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України та особисто її директору Ірині Яківні Пінчук, а також компанії «Фармліга», її керівництву та співробітникам.

Хочеться сподіватись, що ми зможемо продовжити показ робіт наших пацієнтів глядачам, а арт-терапія стане інтегральною частиною реабілітації психічно хворих у нашій країні».

Аташе з питань культури Посольства Литовської Республіки в Україні Юргіс Гедіс:

«Я радий бути присутнім на відкритті цього чудового бієнале «Діагноз: Художник!». Не секрет, що деякі видатні художники також страждали душевними хворобами. Ця експозиція демонструє, як живопис і арт-терапія допомагають людям подолати психічні розлади і повернутися в суспільство. Важливо, що саме литовська фармацевтична компанія «Фармліга» підтримала проведення бієнале цього року. Це хороший приклад соціальної відповідальності бізнесу нашої країни».

Підготував В'ячеслав Килимчук

